

УДК: 355:[001.89:378] (477)

Володимир ЛУХАНІН

начальник кафедри управління повсякденною діяльністю підрозділів,
Військова академія,
м. Одеса, Україна
ORCID ID: 0000-0003-3006-1974
stels_68@ukr.net

Едуард САРАФАНЮК

кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри
гуманітарних та соціально-економічних дисциплін,
Військова академія,
м. Одеса, Україна
ORCID ID: 0000-0001-9805-3474
eduardсарafaniuk@gmail.com

Олександр МАНОЙЛО

кандидат військових наук, доцент, старший викладач кафедри,
управління повсякденною діяльністю підрозділів,
Військова академія,
м. Одеса, Україна
ORCID ID: 0000-0002-8348-3321
itfmanoilo@ukr.net

Геннадій БІЛОУС

науковий співробітник науково-дослідного центру,
Інститут Військово-Морських Сил Національного університету
“Одеська морська академія”,
м. Одеса, Україна
ORCID ID: 0000-0002-1321-0520
Genadii1968@ukr.net

© Луханін В., Сарафанюк Е., Манойло О., Білоус Г.

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ НАУКОВИХ І НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

У статті подано результати дослідження щодо вдосконалення системи підготовки та підвищення кваліфікації наукових і науково-педагогічних працівників Збройних Сил України. Презентовану перспективну модель системи підготовки та підвищення кваліфікації наукових та науково-педагогічних працівників Збройних Сил України було розроблено відповідно до сучасних вимог нормативно-правових актів України, Міністерства оборони України, досвіду підготовки відповідних наукових та науково-педагогічних кадрів провідних країн членів НАТО та особливостей існуючої національної системи підготовки та підвищення кваліфікації наукових та науково-педагогічних працівників Збройних Сил України. Упровадження перспективної моделі системи підготовки та підвищення кваліфікації наукових та науково-педагогічних працівників Збройних Сил України базується на існуючій національній системі підготовки кадрів, для Збройних Сил України, не потребує значних матеріально-технічних, фінансових витрат та дозволяє використовувати сучасні прогресивні методики, інформаційно-комунікаційні технології навчання. Водночас відповідні рекомендації та пропозиції щодо впровадження перспективної моделі системи підготовки та підвищення кваліфікації наукових та науково-педагогічних працівників Збройних Сил України потребують внесення змін у нормативно-правові акти України та службові документи Міністерства оборони України. Очікуваний результат упровадження перспективної моделі системи підготовки та підвищення кваліфікації наукових та науково-педагогічних працівників Збройних Сил України передбачає збереження самоідентичності існуючої національної системи підготовки кадрів з елементами трансформації та її оптимізації.

Ключові слова: вища військова освіта; вищі військові навчальні заклади; післядипломна професійна освіта; підвищення кваліфікації наукових і науково-педагогічних працівників (НіНПП) ЗС України; модель системи підготовки НіНПП у ЗС України.

1. ВСТУП

Постановка проблеми у загальному вигляді. На сучасному етапі розвитку та реформування Збройних Сил України (далі – ЗС України) пріоритетним є питання підготовки та підвищення кваліфікації наукових та науково-педагогічних працівників.

Система вищої освіти нашої держави в цілому передбачає вирішення питання щодо підготовки та підвищення кваліфікації наукових та науково-педагогічних працівників, але недосконалість чинного законодавства України та його невідповідність тенденціям змін у концептуальних основах дій ЗС України обумовлює актуальність проведення наукового дослідження й осмислення його результатів для розробки пропозицій та прийняття раціональних рішень на реформування система вищої військової освіти відповідно до викликів часу.

Виклики та загрози національної безпеки, які зараз існують у державі, вимагають своєчасного та адекватного реагування на них. У ЗС України виникла потреба щодо створення такої системи підготовки та підвищення кваліфікації керівного складу та наукових і науково-педагогічних кадрів, яка б характеризувалась гнучкістю і ефективністю та відповідала потребам і завданням військової організації з урахуванням реальних економічних можливостей держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти впровадження акмеологічного підходу в професійну підготовку майбутніх офіцерів, а також різноманітні аспекти професійного зростання та лідерства були предметом уваги Г. Артюшина, О. Діденка, А. Балендра, А. Галімова, О. Торічного, А. Шабалдака, С. Шумовецької та інших. Також представляє інтерес дослідження О. Маслій, який дослідив теоретичні і методичні основи професійної підготовки майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах, визначив і обґрунтував педагогічні умови підвищення ефективності формування лідерських якостей в умовах ВВНЗ. Теоретичні й методичні аспекти формування лідерської компетентності офіцерів Збройних Сил України були предметом уваги О. Бойка. Незважаючи на це, узагальнення результатів аналізу бази досліджень з проблеми

професійного зростання, а також вивчення стану розробленості проблеми у системі вищої військової освіти засвідчує недостатність спеціальних наукових розвідок, у яких було ґрунтовно досліджено акмеологічні засади професійного зростання майбутніх офіцерів з урахуванням досвіду впровадження компетентнісного підходу, подано рекомендації щодо екстраполяції основних теоретичних положень на підготовку офіцера у контексті акмеологічного підходу. Окреслені питання вимагають виваженого вивчення й узагальнення.

Метою статті є наукове обґрунтування та розробка перспективної моделі системи підготовки та підвищення кваліфікації наукових та науково-педагогічних працівників ЗС України, відповідні рекомендації та пропозиції щодо впровадження моделі, внесення змін у нормативно-правові акти України та службові документи Міністерства оборони України (далі – МО України).

Актуальність розробки перспективної моделі системи підготовки та підвищення кваліфікації наукових і науково-педагогічних працівників у ЗС України полягає в тому, що:

по-перше, переважна більшість офіцерів випускників вищих військових навчальних закладів отримує перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, що відповідає сьомому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій [1].

Сьогодні такий рівень освіти є вкрай недостатнім і створює загрозу для цієї категорії офіцерів випускників у вигляді неможливості подальшого проходження служби (службового росту), починаючи з посад батальйонної ланки (посада викладача у вищому військовому навчальному закладі (далі – ВВНЗ), молодшого наукового співробітника у науково-дослідній установі (далі – НДУ) відповідно до кваліфікаційних вимог [2], право обіймати посаду наукових і науково-педагогічних працівників (далі – ННПП) надається особам, які мають вищу освіту другого (магістерського) рівня і за своїми професійно-кваліфікаційними якостями відповідають вимогам нормативно-правових актів України установленим до наукових і науково-педагогічних працівників та умовам оголошеного конкурсу;

по-друге, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти [2] суттєво обмежує можливості працевлаштування офіцерів-випускників на цивільну посаду, у випадку втрати працездатності і звільнення з лав ЗС України за станом здоров'я, що своєю чергою знижує мотивацію офіцерів-випускників та їх соціальні гарантії і можливості соціального захисту, які надає держава для цієї категорії громадян;

по-третє, з кожним роком у навчальних планах підготовки військових фахівців з'являються нові навчальні дисципліни, які скорочують бюджет інших фундаментальних, природничих, гуманітарних та соціально-економічних дисциплін. Такий стан справ не відповідає світовому досвіду підготовки кадрів провідних країн-членів НАТО, передовим освітнім парадигмам вищої освіти та украї негативно впливає на якість підготовки майбутніх офіцерів-лідерів.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Головна особливість підготовки науково-педагогічних працівників для вищих військових навчальних закладів полягає у тому, що в системі військової освіти спеціальні (фахові) педагогічні військові навчальні заклади не створені. Підготовка військових фахівців будь-якого напрямку, спеціальності чи спеціалізації у ВВНЗ здійснюється на загальних підставах з рівня профільної середньої освіти у військових коледжах і ліцеях або з рівня повної загальної середньої освіти [1].

Набір і підготовка у ВВНЗ МО України військовослужбовців, які одразу (як це практикується у ВНЗ МОН України) після закінчення навчального закладу на професійній основі здійснюватимуть освітню діяльність, не передбачається.

Офіцери до освітньої діяльності у ВВНЗ можуть повернутися лише після отримання практичного досвіду у військах [4].

Офіцери з рівнем підготовки “бакалавр” незалежно від набутого практичного досвіду у військах не можуть бути призначеними на посади НПП ВВНЗ. Ця категорія офіцерів до призначення на посади НПП ВВНЗ повинна пройти підготовку фахівців оперативно-тактичного рівня у ВВНЗ або отримати повну вищу освіту освітньо-кваліфікаційного рівня “магістр” у ВНЗ МОН України за відповідною спеціальністю.

Підготовка офіцерів, призначених у ВВНЗ (ВНП ВНЗ) безпосередньо з військ (сил) на посади керівного складу, науково-педагогічних (педагогічних), наукових працівників, здійснюється на відповідних курсах у ВВНЗ (ВНП ВНЗ).

Підготовка наукових і науково-педагогічних працівників вищої кваліфікації у ВВНЗ (ВНП ВНЗ) організовується і проводиться в докторантурі, ад'юнктурі та шляхом здобуття наукового ступеня поза докторантурою та ад'юнктурою [3].

Загалом система підготовки наукових і науково-педагогічних працівників в ЗС України забезпечує організацію освітньої і наукової діяльності на достатньо високому науковому методичному рівні. Слабким місцем у цій системі є тривала підготовка наукових і науково-педагогічних працівників вищої кваліфікації з наукових спеціальностей, що передбачають присудження наукового ступеня кандидата військових наук (доктора військових наук), оскільки ад'юнкти (докторанти) повинні мати оперативно-тактичний або оперативно-стратегічний рівень підготовки і відповідний досвід управління військовими підрозділами (частинами).

Система підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів у ЗС України має забезпечити гарантоване та стійке комплектування військ (сил) військовими кадрами з високими професійними та морально-психологічними якостями, водночас здатними якісно здійснювати наукову і науково-педагогічну діяльність.

На сьогодні існуюча система підготовки та підвищення кваліфікації керівного складу та наукових і науково-педагогічних кадрів у ЗС України [5], яка здійснюється у рамках післядипломної професійної освіти, не повною мірою забезпечує підготовку та підвищення кваліфікації керівного складу та наукових і науково-педагогічних кадрів у ЗС України протягом всієї професійної діяльності, тому потребує системного вдосконалення й оновлення її змісту.

Для підготовки та підвищення кваліфікації керівного складу ВВНЗ та науково-дослідницьких установ (далі – НДУ) Міністерства оборони України (далі – МО України), наукових і науково-педагогічних кадрів у ЗС України нами запропоновано використовувати

вже існуючу мережу закладів, установ, підрозділів з певною трансформацією [2]. До неї включити:

- вищі військові навчальні заклади ЗС України;
- військові навчальні підрозділи вищих навчальних закладів України;
- науково-дослідні установи ЗС України.

Обґрунтування та визначення напрямків створення сучасної системи підготовки та підвищення кваліфікації наукових і науково-педагогічних працівників для ЗС України розглянуті нами під час дослідження в рамках НДР “ПІДГОТОВКА-В”.

Перспективна модель підготовки та підвищення кваліфікації керівного складу ВВНЗ та наукових і науково-педагогічних кадрів у ЗС України, яка пропонується творчим колективом Військової академії (м. Одеса), розроблено відповідно до чинного законодавства та інших нормативно-правових актів у сфері підготовки та підвищення кваліфікації НіНПП, сучасного підходу щодо створення військових освітніх структур, їх функціонування і взаємодії з цивільними вищими навчальними закладами та на основі критичного аналізу існуючої системи.

З урахуванням того, що випускники ВВНЗ в залежності від спеціальності (спеціалізації) отримують різний ступінь вищої освіти, перспективну модель підготовки НіНПП у ЗС України умовно можливо розділити на дві складові (гілки):

1. Модель підготовки НіНПП у ЗС України, які мають вищу освіту за ступенем вищої освіти “Магістр”.
2. Модель підготовки НіНПП у ЗС України, які мають вищу освіту за ступенем вищої освіти “Бакалавр”.

Модель підготовки НіНПП у ЗС України, які мають вищу освіту за ступенем вищої освіти “Магістр”, умовно можна розділити на три блоки (рис. 1).

Перший блок “Отримання освіти та служба у військах”, містить такі складові:

- отримання військовослужбовцем ЗС України вищої освіти за ступенем “Магістр” та первинного військового звання “лейтенант”;
- проходження військової служби на посадах у ЗС України;
- оцінювання й атестування військовослужбовців ЗС України.

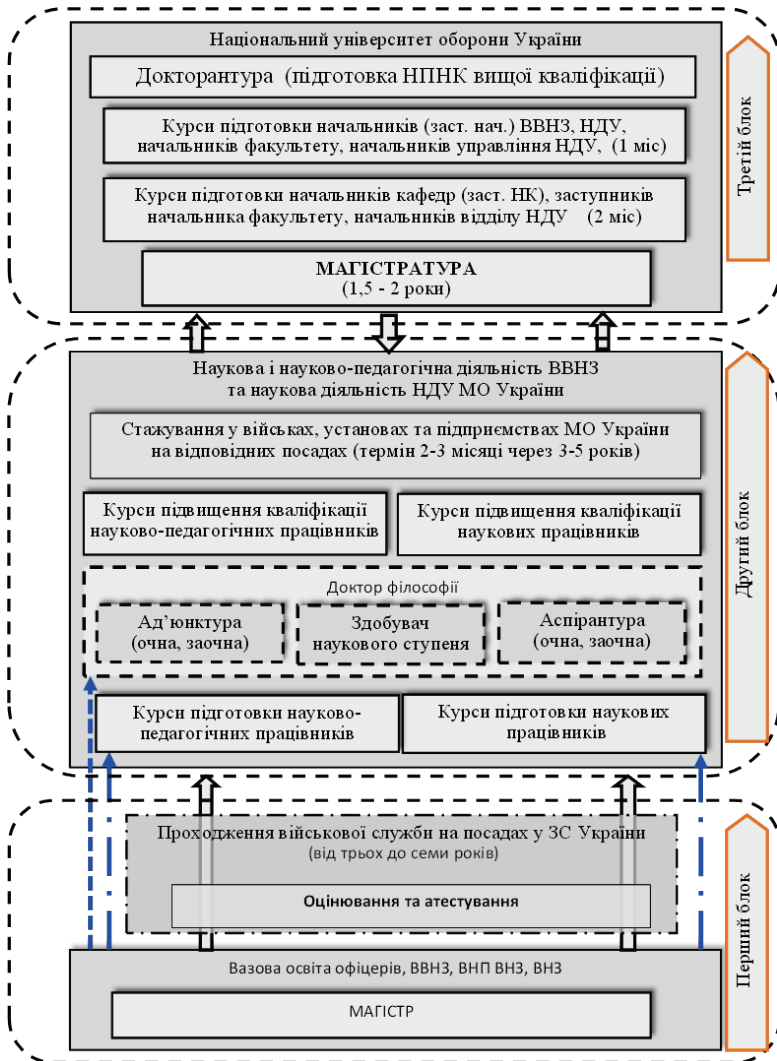

Рис. 1. Модель підготовки наукових і науково-педагогічних працівників у Збройних Силах України із числа офіцерів з вихідним ступенем вищої освіти “Магістр”

Оцінювання й атестування військовослужбовців ЗС України проводиться для забезпечення правильного добору, розстановки, виховання і вдосконалення підготовки військових кадрів шляхом об'єктивного оцінювання професійного рівня, ділових та моральних якостей військовослужбовців, їх відповідності займаним посадам, визначення перспектив службового використання, створення резерву кандидатів для просування по службі.

На курси підготовки науково-педагогічних та наукових працівників направляються військовослужбовці ЗС України, щодо яких, за підсумками щорічного оцінювання та періодичного атестування надані висновки та конкретні рекомендації стосовно можливих напрямів подальшого службового використання військовослужбовця, а саме: “Займаній посаді відповідає”; “Гідний зарахування до Резерву для просування по службі. Доцільно змінити характер службової діяльності: продовжити службу на посадах, пов'язаних з науковою та педагогічною діяльністю”. Крім того, на ці курси можуть бути направлені працівники ЗС України, які вперше призначені на посади, службова діяльність яких пов'язана з науково-педагогічною та науковою діяльністю.

Другий блок “Наукова і науково-педагогічна діяльність ВВНЗ та наукова діяльність НДУ МО України” включає:

- курси підготовки науково-педагогічних працівників;
- курси підготовки наукових працівників;
- курси підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників (викладач, старший викладач, доцент);
- курси підвищення кваліфікації наукових працівників (науковий співробітник, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник, начальник науково-дослідної лабораторії, відділу);
- стажування науково-педагогічних та наукових працівників (військовослужбовців ЗС України) у військах на відповідних посадах.

Підготовка на курсах повинні закінчуватися підсумковим контролем отриманих компетенцій (знань, умінь та практичних навичок) військовослужбовців та працівників ЗС України з обов'язковим отриманням сертифікату проходження курсів (рейтингової оцінки).

Військовослужбовців, які отримали свідоцтво щодо проходження визначених курсів, можуть призначатися на посади, які пов'язані з науково-педагогічною та науковою діяльністю відповідно до вимог керівних документів.

Військовослужбовець ЗС України, якого призначили на посаду НПП у ВВНЗ, повинен один раз на п'ять років проходити курси підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників (викладач, старший викладач, доцент, професор, начальник кафедри, начальник факультету) та курси підвищення кваліфікації наукових працівників (науковий співробітник, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник, начальник науково-дослідної лабораторії (відділу) або проходити військове стажування у військах на відповідних посадах, що відповідають посаді для подальшого призначення військовослужбовця у ВВНЗ.

За період перебування на посадах науково-педагогічних та наукових працівників військовослужбовці ЗС України за підсумками щорічного оцінювання та періодичного атестування з висновками та рекомендаціями щодо подальшого розвитку кар'єри військовослужбовця, а саме: "Займаній посаді відповідає"; "Гідний зарахування до Резерву кандидатів на навчання до Національному університеті оборони України"; "Займаній посаді відповідає"; "Гідний зарахування до Резерву для просування по службі", – мають право:

вступати на очну або навчатися на заочній формі навчання в Національному університеті оборони України;

вступати на очну або навчатися на заочній формі навчання в аспірантурі, ад'юнктурі для отримання наукових ступенів (доктор філософії, доктор наук);

бути здобувачем наукового ступеня (доктор філософії, доктор наук).

Військовослужбовці ЗС України, що перебувають на посаді науково-педагогічних та наукових працівників, за підсумками щорічного оцінювання та періодичного атестування з висновками та рекомендаціями щодо подальшого розвитку кар'єри військовослужбовця, а саме "Займаній посаді відповідає", "Гідний зарахування до Резерву для просування по службі" та відповідають вимогам

нормативних документів, мають право направлятися на курси підвищенні кваліфікації до Національного університету оборони України.

До третього блоку “Національний університет оборони України” доцільно включити:

магістратуру (надання ступеня вищої освіти “Магістр” військового управління оперативно-тактичного та оперативно-стратегічного рівнів);

курси підготовки начальників кафедр, заступників начальника кафедр, заступників та начальників факультетів, начальників відділів, управлінь НДУ;

курси підготовки начальників ВВНЗ, НДУ та їх заступників; докторантуру та цільову ад’юнктуру.

У магістратурі на очній, заочній або дистанційній формі навчання можуть навчатися в тому числі військовослужбовці ЗС України з першим рівнем вищої освіти за ступенем вищої освіти “Бакалавр” для здобування ступеня вищої освіти “Магістр військового управління” тактичного рівня.

На курси підготовки начальників кафедр, заступників начальника кафедр, заступників начальника факультету, начальників відділу, управлінь НДУ тощо направляються військовослужбовці ЗС України, які перебувають на посадах науково-педагогічних та наукових працівників, військовослужбовці ЗС України, а саме старший викладач, доцент, начальник науково-дослідної лабораторії (відділу), а також військовослужбовці ЗС України, які проходять військову службу на посадах командир батальйону йому рівні, заступники командира бригади та їм рівні згідно з вимогами керівних документів.

На курси підготовки начальників ВВНЗ та НДУ, заступників начальника ВВНЗ та НДУ, начальників факультету направляються військовослужбовці ЗС України, які перебувають на посадах науково-педагогічних та наукових працівників, а саме начальники кафедри, начальники науково-дослідної лабораторії (відділу), а також військовослужбовці ЗС України, які проходять військову службу на посадах командир бригади (полку) та йому рівні згідно з вимогами керівних документів.

У докторантуру поступають військовослужбовці ЗС України, які мають науковий ступінь “Доктор філософії”, згідно зі встановленим порядком.

Модель підготовки наукових і науково педагогічних працівників у ЗС України із числа офіцерів з вихідним ступенем вищої освіти “Бакалавр” теж умовно поділено на блоки (рис. 2).

Перший блок “Отримання освіти та служба у військах” містить такі складові:

отримання військовослужбовцем ЗС України вищої освіти за ступенем “Бакалавр” та первинного військового звання “Лейтенант”;

проходження військової служби на посадах у ЗС України;

оцінювання та атестування військовослужбовців ЗС України.

Офіцери з чотирирічним терміном навчання, які отримали перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, що відповідає сьомому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій та первинне військове звання “Лейтенант”, після закінчення ВВНЗ (ВНП ВНЗ) теж призначаються на посади, що відповідають напряму підготовки, вибраної спеціальності (спеціалізації) (або за спорідненою спеціальністю) і здійснюють військову службу на посадах офіцерського складу за контрактом. Проте вони не можуть займати посади НіНПП, які потребують ступеня вищої освіти “Магістр”.

Особливо це стосується таких напрямів службової діяльності офіцерів, як наукова, науково-технічна та науково-педагогічна діяльність, які передбачають наявність вищої освіти за другим рівнем вищої освіти зі ступенем вищої освіти “Магістр”.

Для підвищення рівня соціальної захищеності цієї категорії офіцерів, надання їм можливості подальшого службового росту і мотивування службової діяльності пропонується за результатами атестування передбачити можливість отримання цими офіцерами освітньо-кваліфікаційного рівня зі ступеня вищої освіти “Магістр”.

Для вирішення цього питання в другому блоці “Магістратура при Національному університеті оборони України” визначаються два напрями здобуття освітнього ступеню вищої освіти “Магістр”, офіцерами з першим рівнем вищої освіти за ступенем вищої освіти “Бакалавр”, вони такі:

перший напрям – підготовка визначеної категорії за освітньо-професійною програмою;

другий напрям – підготовка визначеної категорії за освітньо-науковою програмою.

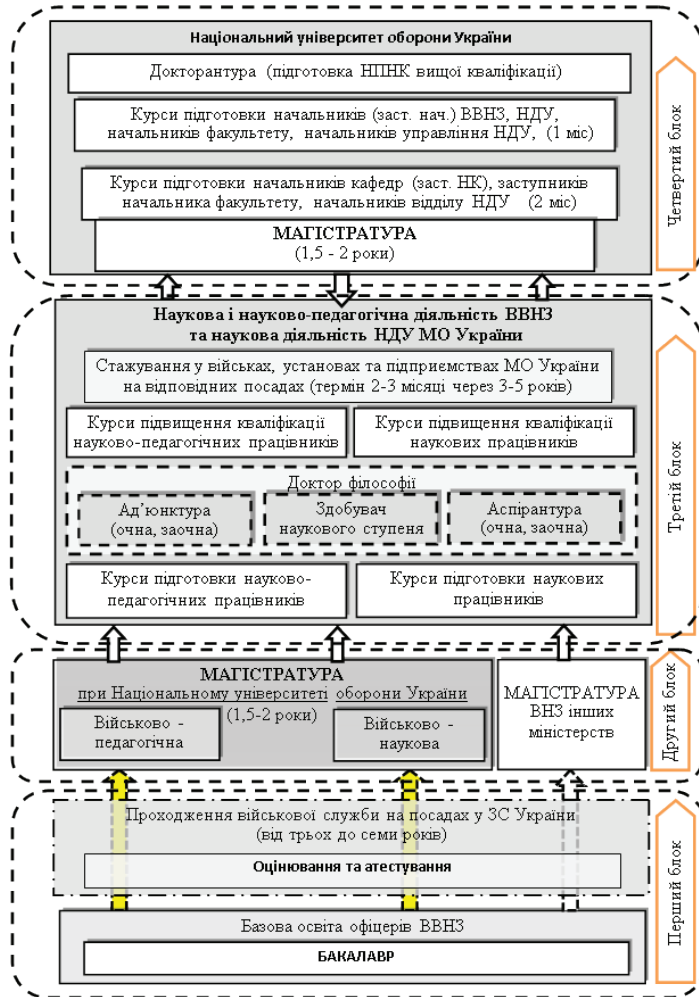

Рис. 2. Модель підготовки наукових і науково-педагогічних працівників у Збройних Силах України із числа офіцерів з вихідним ступенем вищої освіти “Бакалавр”

Створений при Національному університеті оборони України структурний підрозділ повинен надавати можливість, тим, хто навчається, здобути другий рівень вищої освіти за ступенем вищої освіти “Магістр”.

Здобуття ступеня вищої освіти “Магістр” військовослужбовцями ЗС України повинно здійснюватися у формі очного, заочного навчання або дистанційного навчання за вказаними вище напрямками.

Навчання згідно із загальними вимогами повинно здійснюватися протягом 1,5–2 років, з отриманням документа про освіту встановлено зразка “Диплом магістра”.

За потребою ЗС України та з метою якісної підготовки військових фахівців малочисельних спеціальностей (спеціалізацій) передбачити підготовку військовослужбовців-офіцерів з першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти у магістратурах ВНЗ України за спорідненими (профільними) спеціальностями (спеціалізаціями).

Підготовка військовослужбовців-офіцерів з першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти у магістратурах вищих навчальних закладів інших міністерств і центральних органів виконавчої влади проводиться на підставі договору між МО України та вищим навчальним закладом міністерств і центральних органів виконавчої влади України. Повноваження на укладання зазначеного договору від МО України. Форма навчання у магістратурі ВНЗ: заочна (дистанційна).

Підготовка військовослужбовців-офіцерів з першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти проводиться за цільовим призначенням та додатковим штатом магістратури ВНЗ на підставі договору (угоди) про підготовку військових фахівців для МО України, погоджена з Міністерством освіти і науки України.

Підготовка військовослужбовців офіцерів з першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти також може здійснюватися за межами України на підставі міжурядових угод та ностріфікацією відповідного диплома про вищу освіту за відповідною спеціальністю (спеціалізацією).

На підставі документа про освіту “Диплом магістра” та за підсумками щорічного оцінювання та періодичного атестування з висновками

та конкретними рекомендаціями, а саме “Займаній посаді відповідає”, “Гідний зарахування до Резерву для просування по службі. Доцільно змінити характер службової діяльності: продовжити службу на посадах, пов’язаних з науковою та науково-педагогічною діяльністю”, військово-службовці ЗС України можуть направлятися на курси підготовки науково-педагогічних працівників та підготовки наукових працівників, з отриманням сертифікату про проходження курсів. Це дає право призначати військовослужбовців ЗС України на посади, які пов’язані з науково-педагогічною та науковою діяльністю.

Третій блок “Наукова і науково-педагогічна діяльність ВВНЗ та наукова діяльність НДУ МО України” включає:

курси підготовки науково-педагогічних працівників;

курси підготовки наукових працівників;

курси підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників (викладач, старший викладач, доцент, професор);

курси підвищення кваліфікації наукових працівників (науковий співробітник, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник, начальник науково-дослідної лабораторії (відділу);

стажування науково-педагогічних працівників (військовослужбовців ЗС України) у військах, установах та підприємствах МО України на відповідних посадах (термін 2–3 місяці через 3–5 років).

Складові третього блоку аналогічні тим, що розглянуті в перспективній моделі підготовки науково-педагогічних працівників у ЗС України, які мають повну вищу освіту за ступенем вищої освіти “Магістр” у другому блоці (рис. 1).

До четвертого блоку “Національний університет оборони України”, повинні входити такі складові:

магістратура (надання ступеню вищої освіти “Магістр” військово-службовцям ЗС України, які мають ступень вищої освіти “Бакалавр”);

курси підготовки начальників кафедр, заступників начальника кафедри, заступників начальника факультету, начальників відділу НДУ;

курси підготовки начальників ВВНЗ та НДУ, заступників начальника ВВНЗ та НДУ, начальників факультету, начальників відділу НДУ; докторантура та цільова ад’юнктура.

У магістратурі на очній, заочній або дистанційній формі навчання навчаються військовослужбовці ЗС України з першим рівнем вищої освіти за ступенем вищої освіти “Бакалавр”.

Подальшу курсову підготовку, ад’юнктуру і докторантуру аналогічно розглянуто у третьому блоці (рис. 1).

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Для підвищення рівня соціальної захищеності категорії офіцерів з першим рівнем вищої освіти зі ступенем вищої освіти “Бакалавр”, надання їм перспективи подальшого службового росту, у тому числі на посадах НіНПП у ВВНЗ та НДУ МО України, мотивування службової діяльності пропонується передбачити створення при Національному університеті оборони України спеціалізованої Магістратури за двома напрямами підготовки:

перший напрям – підготовка за освітньо-професійною програмою;

другий напрям – підготовка за освітньо-науковою програмою.

Для підвищення якості підготовки наукових та науково-педагогічних працівників у ЗС України пропонується у вищих військових навчальних закладах і науково-дослідних установах МО України запровадити вдосконалену систему курсів підготовки і курсів підвищення кваліфікації, а саме:

курсів підготовки науково-педагогічних працівників;

курсів підготовки наукових працівників;

курсів підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників (викладач, старший викладач, доцент, професор);

курсів підвищення кваліфікації наукових працівників (науковий співробітник, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник, начальник науково-дослідної лабораторії (відділу);

стажування науково-педагогічних працівників (військовослужбовців ЗС України) у військах, установах та підприємствах МО України на відповідних посадах (термін 2–3 місяці через 3–5 років).

Для підвищення якості підготовки керівного складу ВВНЗ і НДУ пропонується при Національному університеті оборони України створити відповідні курси:

курси підготовки начальників кафедр, заступників начальника кафедри, заступників начальника факультету, начальників відділу НДУ;

курси підготовки начальників ВВНЗ та НДУ, заступників начальника ВВНЗ та НДУ, начальників факультету, начальників відділу НДУ.

Таким чином, запропоновані вдосконалені моделі підготовки та підвищення кваліфікації наукових та науково-педагогічних працівників у ЗС України, на нашу думку, суттєво вплинуть на якість підготовки військових фахівців та можуть бути покладені в основу реформування системи підготовки та підвищення кваліфікації наукових та науково-педагогічних працівників.

Список використаних джерел

1. Про освіту : Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
2. Про вищу освіту : Закон України від 1 липня 2014 року № 1556-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 37–38. Ст. 2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
3. Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах) : Постанова Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF>.
4. Про затвердження Інструкції про порядок заміщення на конкурсній основі вакантних посад науково-педагогічних працівників у вищих військових навчальних закладах, військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів, що належать до сфери управління Міністерства оборони України : наказ Міністерства оборони України та Міністерства освіти і науки України від 19.10.2016 р. № 542/1255. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1461-16/paran7#n7>.
5. Про затвердження Положення про особливості організації освітньої діяльності у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти : наказ Міністерства оборони України від 09.01.2020 № 4 .URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1126-15>.

Lukhanin V., Sarafaniuk E., Manoilo O., Bilous G. Peculiarities of training and upgrading the qualifications of scientific and scientific-pedagogical personnel of the Ukrainian Armed Forces

The article presents the results of the study aimed at improving the system of training and professional development of scientific and scientific-pedagogical staff of the Armed Forces of Ukraine. The promising model of training and professional development of scientific and scientific-pedagogical staff of the Armed Forces of Ukraine is proposed following modern requirements of normative legal acts of Ukraine, Ministry of Defense of Ukraine, experience in training scientific and scientific-pedagogical staff of leading NATO member states and features of the existing national system of training and professional development of scientific and scientific-pedagogical staff of the Armed Forces of Ukraine. Implementation of the promising model of the training and advanced training system of scientific and scientific-pedagogical staff of the Armed Forces of Ukraine is based on the existing national training system, does not require significant material, technical and financial costs and allows the use of modern advanced methods, information and communication technologies. At the same time, the relevant recommendations and proposals for the implementation of the promising model of training and advanced training of scientific and scientific-pedagogical staff of the Armed Forces of Ukraine require amendments to regulations of Ukraine and official documents of the Ministry of Defense of Ukraine. The expected result of the implementation of the promising model of training and advanced training of scientific and scientific-pedagogical staff of the Armed Forces of Ukraine is to preserve the identity of the existing national training system with elements of transformation and optimization.

Key words: higher military education; higher military educational institutions; post-graduate professional education; advanced training of scientific and scientific-pedagogical staff of the Armed Forces of Ukraine; training system model of scientific and scientific-pedagogical staff in the Armed Forces of Ukraine.

References

1. *Zakon Ukrayiny "Pro osvitu" № 2145-VIII* [Law of Ukraine about education activity no. 2145-VIII]. (2017, September 5). Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>. [in Ukrainian]

2. *Zakon Ukrainy “Pro vyshchu osvitu” № 1556-VII* [Law of Ukraine about higher education activity no. 1556-VII]. (2014, July 1). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, № 37–38. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>. [in Ukrainian]

3. *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy “Pro zatverdzhennya Poryadku pidhotovky zdobuvachiv vyshchoyi osvity stupenya doktora filosofiyi ta doktora nauk u vyshchykh navchalnykh zakladakh (naukovykh ustanovakh)” № 261* [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine about approval of the Procedure for training applicants for higher education for the degree of Doctor of Philosophy and Doctor of Science in higher educational institutions (scientific institutions) activity no. 261]. (2016, Martch 23). Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF>. [in Ukrainian]

4. *Nakaz Ministerstva oborony Ukrainy ta Ministerstva osvity i nauky Ukrainy “Pro zatverdzhennya Instruksiyi pro poryadok zamishchennya na konkursniy osnovi vakantnykh posad nauково-pedahohichnykh pratsivnykiv u vyshchykh viyskovykh navchalnykh zakladakh, viyskovykh navchalnykh pidrozdilakh vyshchykh navchalnykh zakladiv, shcho nalezhat do sfery upravlinnya Ministerstva oborony Ukrainy” № 542/1255* [Order of the Ministry of Defense of Ukraine and the Ministry of Education and Science of Ukraine about approval of the Instruction on the procedure for filling vacant positions of research and teaching staff in higher military educational institutions, military educational units of higher educational institutions belonging to the Ministry of Defense of Ukraine activity no. 542/1255]. (2016, October 19). Retrieved from: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1461-16/paran7#n7>. [in Ukrainian]

5. *Nakaz Ministerstva oborony Ukrainy “Pro zatverdzhennya Polozhennya pro osoblyvosti orhanizatsiyi osvitnoyi diyalnosti u vyshchykh viyskovykh navchalnykh zakladakh Ministerstva oborony Ukrainy ta viyskovykh navchalnykh pidrozdilakh zakladiv vyshchoyi osvity” № 4* [Order of the Ministry of Defense of Ukraine about approval of the Regulations on the peculiarities of the organization of educational activities in higher military educational institutions of the Ministry of Defense of Ukraine and military educational units of higher education institutions activity no. 4]. (2020, January 9). Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1126-15>. [in Ukrainian]